

ĮVADAS

Lietuvos jaunimo turizmo centras nuo 2000 metų organizuoja genealoginio medžio konkursą „Šakotas giminės medis“. Konkurso tikslas – skatinti mokinius domėtis savo šeimos istorija, įprasminti šeimos tradicijas ir kilmę, lavinti kūrybines kompetencijas, idėjų raiškos būdus.

Konkursą sudaro dvi dalys: kraštotyrinis rašinys ir savo šeimos genealoginio medžio schema. Rašiniuose turi atsispindėti logiškai ir nuosekliai dėstoma patikima šeimos ir giminės istorijos medžiaga, iliustruota fotonuotraukomis ir dokumentų kopijomis. Genealoginio medžio schemose atsispindi giminės linija (kiek įmanoma gilesnė), prie schemų pridedami trumpi ir konkretūs aprašymai, kuriuose pristatomi įdomiausi giminės žmonės, šeimos šventės, tradicijos ir kt. Genealoginio medžio schemas turi būti paruoštos eksponuoti.

Konkurse „Šakotas giminės medis“ dalyvauja bendrojo lavinimo ir neformaliojo vaikų švietimo mokyklų mokiniai.

Mokiniai gali dalyvauti vienoje (rašinio) arba abiejose (ir schemos) konkurso dalyse. Pastaraisiais metais konkurso vertinimo komisijos sprendimu respublikiniame konkurse dalyvauja tik vyresnių klasių mokiniai. Pradinių klasių mokinių darbai vertinami savo mokyklose, į respublikinę atranką nesiunčiami. Konkursui pateiktus darbus vertina Lietuvos literatūros ir tautosakos instituto mokslo darbuotojai, Tėvynės pažinimo draugijos nariai, Garbės kraštotyrininkai. Vertinant darbus atsižvelgiama į faktologinės medžiagos gausą ir turiningumą, genealoginio medžio originalumą ir meniškumą, į tai, kaip giliai pristatoma savo šeimos kartų istorija.

Lietuvos jaunimo turizmo centras, naudodamasis ilgametės konkurso „Šakotas giminės medis“ vertinimo komisijos pirmininkės, etnologės, Gražinos Kadžytės parengta metodine medžiaga, leidžia knygelę „Šakotas giminės medis“.

Šio leidinuko tikslas – padėti mokiniams, mokytojams ir visiems, besidomintiems savo genealogija, rinkti ir sisteminti informaciją, susijusią su savo giminės praeities išsaugojimu.

Leidinyje naudojami Lietuvos jaunimo turizmo centrui pateikti mokinių darbai ir fotonuotraukos.

MEDIS IR ŽMOGUS

Argi galėjo žmogus savo buvimui išreikšti pasirinkti ką nors labiau tinkamo negu medis?

Jo šaknys – mūsų pažinimas, atmintis, perimtos vertybės, savosios tapatybės suvokimas. Jo kamienas ir šakos – tai mūsų buvimas čia ir dabar su mūsų artimaisiais – tėvais ir seneliais, vaikais ir vaikaičiais.

Žmonijos patirties ir amžinosios išminties – tautosakos tekstai nuolatos liudija medžio ir žmogaus neatsiejamą bendrystę. Neįžengiamų girių tankmėse senovės žmogus rado prieglobstį, užuovėją, maistą, pavėšį nuo alinančių kaitrų. Pirmosiose proskynose – sau būstą, pirmuosiuose lydimuose – pirmąjį derlių.

Žmogus gali ateiti ir išeiti, gali sugrįžti arba negrįžti. Tuo tarpu medis, kartą sėkla pasirinkęs tą žemės lopinėlį, pasilieka čia amžiams, parodydamas, jog ir laikas negali nugalėti to, kuris turi stiprias šaknis. Dažnai medis parodo buvusią sodybvietę, kurioje, kaip sakoma, jau „akmens ant akmens nelikę“. „Pasodink medį, pastatyk namą ir užaugink sūnų“ – sakydavo išmintingieji genčių senoliai jaunuoliui, norinčiam tapti pagarbos vertu vyru. Padaryk visa tai – ir būsi tikras savo šeimos ir giminės tąsa.

„Koks medis – tokie ir lapai“, „Kokia obelis – tokie ir obuoliai“, „Koks medis – toks ir vaisius, koks tėvas – toks ir vaikas“ – sako patarlės. Ir nereikia jų net aiškinti, kaip ir tų, dažnai kartojamų: „Obuolys nuo obels netoli krenta“, „Lenk medį, kol dar prilenki, bausk vaiką, kol dar priveiki“ – paprotinė liaudies pedagogika. „Supuvęs medis braška braška, o sveikas – trakšt, ir nulūžo“ – atsidūsta kažkas, o mums jau nebereikia aiškinti, kad kalbėta tai apie žmones...

Ar reikia bepriminti mūsų pasakų pasaką – „Eglę žalčių karalienę“? Nuo seno, gimus vaikui, sodindavo ir medį. Žmogui išklydus į pasaulį, sodyboje likdavo tarytum jo ant-rininkas. Kiek pasakų, o ir tikrais įvardijamų pasakojimų apie tai, kad vargstant žmogui skursta ir jo medis. Žuvo brolis, o iš jo medžio kraujas laša. Palaidojo sesę, o jos balsu medžio kanklės ar dūdelė prabilo.

O dainos! „Augo kiemely žalia liepelė / pas motinėlę – puiki dukrelė“. Ažuolas, klevas, beržas – vis žmogaus sinonimai. „Aš – beržas / lietuviškas beržas / su plieno dalgiu ant peties“ – į toną senosioms dainoms sueiliavo XX amžiaus poetas Paulius Širvys.

Taigi turbūt ir nebetektų stebėtis, kodėl žmonės susimąstė ir išvedė dar vieną medžių rūšį, vadinamąjį genealoginį medį.

GENTIES (GIMINĖS) PAŽINIMO MOKSLAS

Savo paslaptینگumu viliojantis ir truputį gluminantis žodis „genealoginis“ yra kilęs iš senosios graikų kalbos, taigi – iš Antikos laikų. Tarptautinių žodžių žodynai nurodo: „Genealogija – giminės kartų eilė, kilmės įrašai, pagalbinis istorijos mokslas, skirtas giminės istorijai tirti. Genealoginis medis – šeimos kilmė, kartų eilė, pavaizduota medžio pavidalu“.

Nustatyta kartų eilė gali būti pateikiama aprašu, lentelėmis (kartoteka) arba vaizdingu medžio piešiniu. Beje, norintys ir sugebantys kurti ką nors savo, gali paieškoti ir kitokių vaizdinių: iš sodybos išvedantys keliai takeliai, ežerą paliekantys upokšniai ir kitokia kūryba retkarčiais pasirodo Lietuvos jaunimo turizmo ir Tėvynės pažinimo draugijos organizuojamuose konkursuose, parodose. Kompiuterinės grafikos galimybės atveria dar kitokius, kol kas neįsivaizduotus raiškos būdus. Visa tai gražu ir sveikintina, jeigu kūrėjai turi giminės pažinimo mokslo pagrindus, pažįsta svarbiausias šio žaidimo taisykles ir jų laikosi. Todėl apie tai ir mėginsime pasikalbėti.

Genealogijos mokslas mums dažnai asocijuojasi su įžymių ir kilmingų giminų šeimų istorija. Prisimename Gedimainaičių, Pacų, Radvilų, Sapiegų ir kitų garsių didikų dinastijas. Šių giminų tyrimais buvo paremtas genealogijos mokslas Lietuvoje. Genealogija Lietuvoje ilgą laiką buvo tik pagalbinis istorijos dalyko mokymas, tiriantis kunigaikščių ar bajorų

šeimų kilmę bei jų istoriją. Pastaruoju metu vis daugiau žmonių domisi savo kilme, nori turėti šeimos ir giminės genealoginius medžius. Atsekę kelių kartų protėvių istoriją galėsime atsakyti į klausimus: kas aš? kas mes? kiek mūsų? kokie mes? O žinoti savo šeimos, savo giminės šaknis tikrai verta, garbinga ir net būtina, norint geriau suvokti save, savo artimuosius, supantį pasaulį. Juk mes esame savo visuomenės dalis, didesnės ar mažesnės bendrijos nariai, pagaliau visos mūsų valstybės – Lietuvos gyventojai, jos piliečiai. Dažnai pasitaiko, kad mūsų šaknys nusitėsia toli už Lietuvos ribų, jos susieja mus ir su kitų šalių vienomis ar kitomis bendrijomis, jomis mes integruojamės į platesnį – europinį ir net pasaulinį kontekstą.

GENEALOGINIAME MEDYJE MŪSŲ GYVENIMAS

Lietuvių šeimose genealoginiai medžiai, bylojantys apie giminės šaknis, vėl prisiminti. Žmogui iš prigimties smalsu, kas buvo jo protėviai ir kokios jo giminės ištakos. Kiekvienuose namuose be nuotraukų albumo vietą turėtų rasti ir genealoginis medis, šeimos istorija.

Sudaryti giminės genealoginį medį nėra paprasta, tačiau rezultatas atpirks prarastą laiką ir įdėtas pastangas.

Kad būtų lengviau sudaryti genealoginį medį, siūloma pirmiausia pasirūpinti kilmės kartoteka – kada ir kur gimėte jūs, jūsų tėvai, seneliai ir taip toliau. Kartoteka papildoma ir kita informacija: tuokėsi, mirė; ją galima praplėsti, įrašyti ne tik kuo žmogus vertėsi, bet ir kokiais talentais buvo apdovanotas, kokiomis ligomis sirgo, kokios spalvos buvo jo akys, plaukai ir kt.

Kartoteka pravers ne tik sudarant genealoginį medį, sukaupus nemažą kartoteką, kasmet prisiminsime jubiliejinės sukaktis ir eilinius gimtadienius. Labai graži gimtadienio dovana – įteikti vaikui genealoginį medį. Vaikui skirtas medis žaismingesnis, tačiau jo sudarymo principas toks pat – žiedeliai išauga iš tėvų santuokos, tėvai turi savo šeimas ir prosenelius.

Sudarant genealoginį medį prireiks kantrybės. Genealoginis medis (scheminis arba medžio piešinys) pradedamas nuo vyriausiojo išaiškinto giminės žmogaus – prosenelio, senelio, išlaikant kartų eiliškumą (senelių broliai, seserys, tėvai). Greta ištekėjusios moters pavardės būtinai rašoma mergautinė. Vedusio žmogaus šeimoje turi būti keturi medžiai, nes yra keturi seneliai.

Ar didelis bus jūsų giminės medis, priklausys nuo to, kiek kiekvienoje šeimoje yra vaikų. Jei šeimoje auga vienas vaikas, tai bus gėlytė, lapelis ir šaknys. Nusprendus imtis genealoginio medžio neišsiverčiama be vyriausiųjų giminaičių pagalbos – toli siekiančių jų prisiminimų apie giminę.

APRAŠAS. MEDŽIAGOS PAIEŠKOS

Vieną iš seniausių kilmės aprašų surandame Šventajame rašte. Naujojo testamento Evangelija pagal Matą vardija:

Jėzaus Kristaus, Dovydo Sūnaus, Abraomo sūnaus, kilmės knyga. Abraomas buvo Izaoko tėvas, Izaokas buvo Jokūbo tėvas, Jokūbas buvo Judo ir jo brolių tėvas; Judas buvo tėvas Fareso ir Zaro, kurių motina buvo Tamara, Faresas buvo Esromo tėvas, Esromas buvo Aramo tėvas, (...) Jesė buvo Dovydo tėvas. O Dovydas buvo tėvas Salomono, (...) Jozijas buvo Jechonijo ir jo brolių tėvas ištrėmimo į Babiloną metu. Ištrėmimui į Babiloną pasibaigus, Jechonijas turėjo sūnų Salatielį, o Salatielis buvo Zorobabelio tėvas; (...) Jokūbas buvo Juozapo, Marijos vyro, tėvas; iš jos gimė Jėzus, vadinamas Kristumi. Tuo būdu nuo Abraomo iki Dovydo iš viso yra keturiolika kartų, nuo Dovydo iki Ištrėmimo į Babiloną keturiolika kartų ir nuo ištrėmimo į Babiloną iki Kristaus keturiolika kartų“.

Kaip matome, pagal senovės tradicijas čia surašomi pirmagimiai sūnūs, giminės vardo ir dalies paveldėtojai. Kiti vaikai, išeinantys į šalutines giminės šakas, paminimi tik išimtiniais atvejais (Žaras, Fareso brolis), dažniau apibendrintai („jo broliai“) arba visai nutylimi. Taip pasielgta tikslingai, norint per gausybę (šiuo atveju $14 \times 3 = 42$) gentkarčių nepamesti garbingojo palikuonio Jėzaus Kristaus neginčijamo tiesioginio ryšio su garbinguoju protėviu Abraomu.

Taip pat pasielgtume ir mes, norėdami suvesti savo giminės liniją į vieną kurį išskirtinį protėvį. Tiksliai keliauti tektų atvirktine tvarka: mano tėvas, senelis (tėvo tėvas), senelio tėvas, senelio tėvo tėvas ir t.t. Tokios linijinės paieškos vaizdžiai galėtų būti prilygintos iškeltam vėliavos stiebui, kurio viršūnėje – herbas, garsus vardas ar kitas mums svarbus giminės ženklas.

Kodėl atramos tašku dažniausiai pasirenkama vyriškoji pirmagimio ar paveldėtojo linija? Visų pirma, tai apsprendžia siekimas išlaikyti pavardę – vieną iš pagrindinių gentystės nuorodų. Pavardė – vardo pasekėja. Kunigaikščio Gedimino palikuonys tapo Gediminaičiais. Pavardės – tarytum upokšnio krantai, nurodantys tiesioginį kelią link šaltinio. Be abejo, ir motinos linija įmanoma nutiesti tokias sąsajas, tik šis triušas bus dešimteriojai gaislesnis, reikalaujantis dešimteriojo atkaklumo ir akylumo, besibraunant per pavardžių įvairovės brūzgynus. Beje, didžiūnų luome santuoka susijungus dviejų lygiaverčių giminių atstovams, neretai atsirasdavo ne tik dvilaukiai herbai, bet ir dvigubos pavardės: Broel-Plateriai, Korvin-Milevskiai ir pan. Antkapiniai paminklai iki pat XX a. liudija ir mergautines bajorių pavardes. Benekainių kapinėse ant Adomo Mickevičiaus mylimosios kapo parašyta: „Marija Putkamerova z Weresczakow“, t.y. Marija Putkamenienė Vereščiakaitė (kilusi iš Vereščiakų šeimos). Netgi mūsų nekilmingoms senolėms motinoms bažnytinių metrikų knygose buvo paliekamas tas kraujo gentystės ženklas: „1916 m. rugpjūčio 18 d. pakrikštytas kūdikis 5 dienų amžiaus, vardu Anelė. Tėvai – Justinas ir Barbora Galvydaitė Juškai iš Butiškių kaimo. Krikšto tėvai – Juozapas Galvydis ir Barbora Milytė, abu iš Butiškių kaimo“.

Tėvų gimimo datas galima nustatyti pagal įrašus. Tokie yra santuokos, mirties liudijimai ir ankstesniais amžiais buvusios įprastos parapijų kasmetinių vizitacijų (dabar liau-

diškai vadinamų „kalendravonių“, „kalėdojimų“) knygos: „Liber status animorum“.

Tiesa, motinos genties šaka vėlgi sukelia papildomų keblumų. Bažnytinė santuoka dažniausiai vykdavo nuotakos gimtinėje, o po to jaunamartė galėjo būti išvežta į kažki klintą, tolimą parapiją. Jeigu pavardė retesnė – dar nieko, bet jei labai paplitusi – ieškok kaip adatos šieno kupetoj. Turbūt dėl to išmintingieji mūsų senoliai taip išsamiai pasakojo ir taip dažnai kartojo giminės istorijas vis gilyn ir gilyn: „kaip senelių nuo savo senelių girdėta“. Tokiai giminės savimonei išlaikyti tarnavo ir atlaidų „kermošiai ir pakermošiai“ – kasmetiniai giminių viešėjimai vieni pas kitus, nekalbant jau apie krikštynų, vestuvių ir laidotuvių subuvimus. Labai išmintingas dalykas buvo kadaise išrasti dienoraščiai, kurie vėlesnių amžių giminių aprašus papuošia, senolius ir prosenolius parodydami įdomiomis asmenybėmis ne tik savito išvaizdos, charakterio ypatumų, bet ir su savaisiais likimais, įsimintinesniais nuotykiiais, giminės ir tautos, valstybės istorijos paralelėmis.

Gražus atminties paversmis – šeimyniniai nuotraukų albumai. Beje, tik tada, kai nuotraukos juose kruopščiai sumetrikuotos, t.y. antroje pusėje užrašyta, kada, kur ir kokia proga fotografuotasi, nuosekliai (iš kairės į dešinę, I, H, III... eilėje) pilnais vardais ir pavardėmis nurodomi visi čia suminėti asmenys. Labai vertinga papildoma medžiaga būtų, jei prie asmenų būtų nurodyta profesijos, giminytės ar bendrystės ryšiai, moterų mergautinės pavardės, kilmės vieta (pvz.: „Vilkaičių kaimo jaunimo tarpe I eilėje antra iš kairės Anė Martinaitytė iš Lauksargių“). Kuomet ne visi asmenys atpažinti, tokie eilėje įvardijami klausukais arba žodžiu „neatpažintas“ (pvz.: „H eilėje iš kairės: Severas Gaidys, Jonas Galvydis, ?, Jonas Juška...“). Kartais dideliame pulke, kai eilės nelygios, ne visada įmanoma tiksliai nurodyti asmens vietą. Tuomet praverčia papildomos pastabos („su balta skarele“, „su ūsais“, „pasirėmęs ranka kaimyno peties“ ir pan.).

Jeigu jūsų šeimos albumo nuotraukos dar nesutvarkytos pagal čia pateiktas nuorodas, reikėtų paskubėti tai padaryti, kol dar gyvi seniausieji giminės atstovai, galintys pateikti reikalingos informacijos. Jei pabaigoje dar būtų nurodyta ir fotografo pavardė, nuotrauka – išbaigtas muziejaus eksponatas.

Kiekvienas senas namuose užmestas dokumentas liudija tam tikro asmens santykius su tam tikrais žmonėmis, tam tikra proga, tam tikru laiku ir tam tikroje vietoje. Kartais visai nelauktai jie gali užpildyti trūkstamas giminės aprašo vietas.

Taigi, pirminiai paieškų šaltiniai yra mūsų pačių namuose: dokumentai, nuotraukos, dienoraščiai, senelių prisiminimai, įvairūs laiškai.

Vėliau aplankome giminės kapines, dažnai išsibarsčiusias daugelyje vietovių, susitinkame ten esančius gimines, su kuriais retsykiais bendraujame, per juos galbūt susipažįstame su tais, su kuriais nebuvome artimesni. Antkapiniais įrašais nešini jau galime aplankyti tos parapijos bažnyčią ir pradėti kelionę į praeitį anksčiau aprašytais būdais. Tiesa, įvairių suiručių, bažnyčios persekiojimo metais didelė dalis Lietuvos bažnyčių knygų yra sudegusios ar kaip kitaip prapuolusios.

Tuomet kelias veda į valstybinius archyvus, kur jums bus reikalinga specialistų pagalba. Jums naudingų duomenų galima rasti civilinės metrikacijos aktų saugyklose, dvarų inventoriuose, gyventojų surašymų dokumentuose. Atskirų asmenų gyvenimo kelią atskleidžia mokyklų, profesiniai, istoriniai (tremčių, sukilimų ir pan.) archyvai. Tačiau

tam reikia turėti bent jau pradinius duomenis (datas, vietas, profesijas ir kt. nuorodas). Taigi, anot žurnalisto prof. Jono Bulotos, „Svarbu žinoti, kur ieškoti“.

Ieškoti galima visą gyvenimą – vis ką nors naujo rasi. Beje, „amžinieji archyvų krapš-tukai“ iš savo patirties sako, kad bene dešimtaisiais paieškų metais (kai kam anksčiau, o kam – ir vėliau, nelygu laimė) ieškomi faktai ir vardai pradeda kriste kristi, tarytum pro-tėvių dvasios, sujungtos palikuonių pagarbos bei ryžto, ateitį į pagalbą.

Šiaip ar taip, bet nors pradinių poros metų intensyvių paieškų medžiagos, telpiančios į sto-resnį aplanką, jau gali pakakti glaustam šeimos aprašui arba kukliam medžio paveikslui. O toliau... Argi nesakoma, jog bevalgant ir apetitas atsiranda?

Štai pakankamai kukli „Bliuviškių kaimo Totoraičių giminės genealogija“, praside-danti 1783 metais.

Bliuviškių kaimo Totoraičių giminės genealogija

Jokūbas Totoraitis g. 1783 m. Kotryna (1790-1825)	Marijus Totoraitis (1820-1930) Magdalena Skaistgirytė g. 1820 m. Jos tėvai Jurgis Skaistgiris g. 1793 m. Agnė Gerulaitytė g. 1800 m.	1. Juozas Totoraitis (1848-1950) Ona Sadauskaitė (1850-1926) - Jos Tėvai Petras ir Magdale- na Sadauskai	1. Jonas Totoraitis (1848-1950) 2. Antanas Totoraitis (1873-1922) Pirmos vedybos Marija Kaunaitė Antros vedybos Jurgis Počiejus 3. Vincas Totoraitis (1874-1966) Teresė Kryžanauskaitė (1885-1962) 4. Antanina Totoraitytė (1883-1962) 5. Agota Totoraitytė (1885-1966) 6. Dar 4 vaikai mirė maži	- Marija Totoraitytė Jonas Varkailis 1. Agota Počiejūtė 2. Antanas Počiejus 1. Marijus Vytautas Totoraitis 2. Juozas Totoraitis	
		2. Ona Totoraitytė (1860-1925) Matas Kudirka (1850-1898)	1. Vincas Kudirka (1880-1892) 2. Petras Kudirka g. 1871 m.	- - - -	

			3. Ona Grybinienė (1875-1956) 4. Justinas Kudirka (1883-1967) Uršulė Dargytė (1886-1970) 5. Dar 7 vaikai mirė maži -	- - 1. Aleksandra Dagilienė 2. Vitalija Giriūnienė 3. Irena Butautienė 4. Albina Kulikauskienė 5. Julija Čepkauskienė	
3. Elžbieta Totoraitytė					
4. Magdalena T. Klimavičienė			1. Justinas Klimavičius 2. Pijus Klimavičius		
5. Ieva Totoraitytė			1. Jonas Grinčinitis 2. Pranciškus Grinčinitis		
Pirmos vedybos Pr. Grinčinitis					
Antros vedybos A. Račiūnas			Ona Rugienytė		
			1. Antanas Račiūnas 2. M. Račiūnaitė	- - - - - - -	Robertas Klimavičius Liuda Grinčinitytė 1. Gražina Kudirkiene 2. Gediminas Grinčinitis

Ją radome Rimvydo Butauto knygoje „Mūsų šaknys“ (p. 94). Toje pačioje knygoje (p. 40-41) rasime šiai giminings „Ambrasų kaimo Justino Kudirkos šeimos genealogiją“, siekiančią net apie 1630 m.

Tokio tipo sugraduotus sąrašus galime naudoti įvairiškai. Pagal juos galime toliau rinkti medžiagą, žmonių pasakojimus, kontekstui suprasti skaityti istorinę literatūrą ir galop parašyti savo giminės knygą. Tokių mėginimų, daugiau ar mažiau pavykusių, jau esame skaitę.

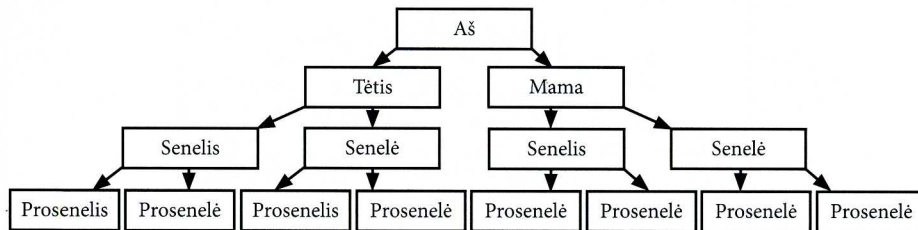
Galime turimus duomenis surašyti į korteles ir pasidaryti kartoteką bei paprasčiau-sia grafinį atvaizdą – lenteles.

LENTELĖS (KARTOTEKA)

Kiekviena kortelė yra svarbiausia informacija apie asmenį: jo vardas, pavardė ir kartinės gyvenimo datos: gimimo ir mirties.

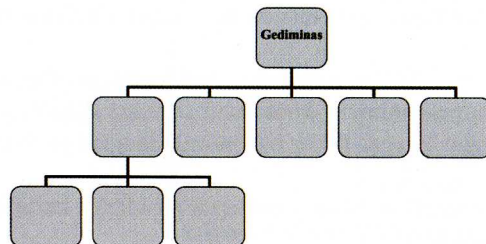
Feliksas Milys 1883 Žinoma tik mirties data. (Pagal velionio amžių galima nuspėti apytikslę gimimo datą: -1800).	Steponas Milys 1896-1943 Informacija pilna	Vytautas Milys 1930- Asmuo gyvena šiuo metu
--	--	---

Turimas korteles patogu dėstyti pagal mūsų norus. Nukreiptos nuo mūsų „Aš“, praeitis susidėsto į lentelę, kurioje gilyn šakojasi nuorodos į tėvus, senelius, prosenelius, proprosenelius...

Tai yra praeitis, savo šaknų pažinimo kelias, beje, kaip pradžiamokslis labai tinkantis vaikiškam pasaulio suvokimui, ypač, kuomet esi vienturtis arba broliai ir seserys yra šalutiniai veikėjai tavo savimonėje. Vėliau ateis metas pažvelgti ir antrąja – ateities kryptimi.

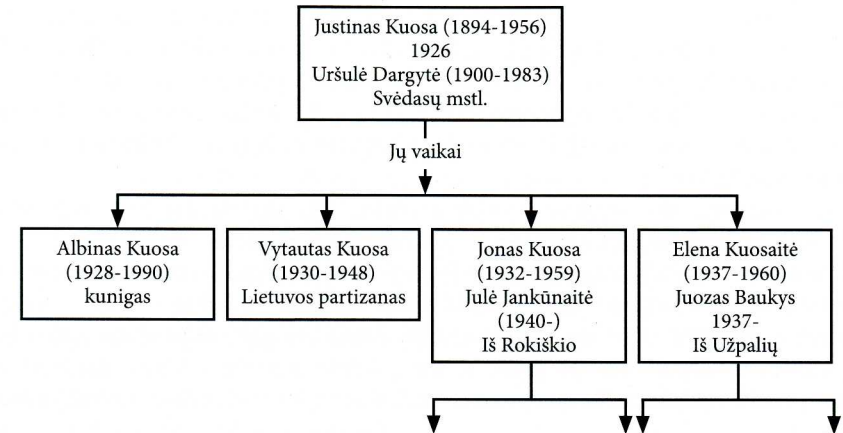
Priešingos krypties lenteles tikriausiai visi esate matę plakatuose apie Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Gedimino giminę:

Neperteikiant ištisinės schemos čia parodomas tik supaprastintas grafinis sprendimas:

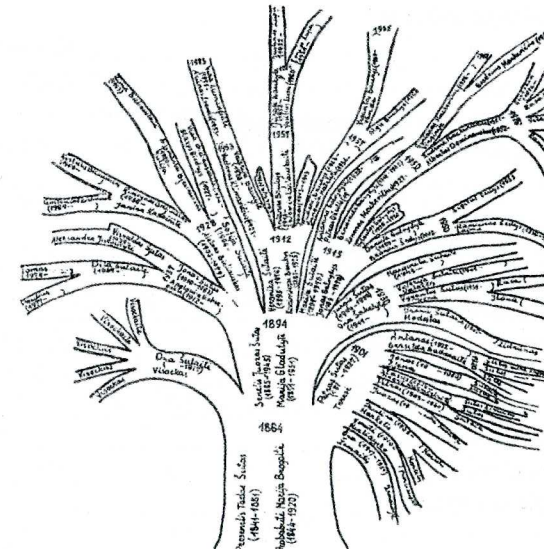
- 1 - giminės pradininkas, 3 - vaikų vaikai,
- 2 - jo vaikai, 4 - ir t.t.

Tokiu būdu kartotekoje galima sutalpinti labai plačią giminę ir išstisus šimtmečius. Beje, nurodant kuriamas šeimas, į tokias lenteles suvedamos dviejų kortelių nuorodos, tuo praplečiant giminės istorijos duomenis.

PIEŠIU SAVO GIMINĖS MEDĮ

Mėgstantiems piešti, kurti gražesnes kompozicijas, be abejo, priimtinausias medžio pa veikslas, kuriuo ir pradėjome mūsų pokalbį.

Štai tokį 1863 m. sukilėlių palikuonių Šutų šeimos, įkurdintos Rusijos Saratovo srities Talovkos kaime, nupiešė Vilniuje gyvenanti Valerija Baukytė-Klimavičienė.

Kaip matome, autorė pradeda kamieno pagrindan sudėdama prosenelius Tada Šutą (1841-1881) ir Mariją Brogaitę (1844-1920). Virš vardų kamiene įrėžta santuokos data: 1864. Iš trijų šios poros vaikų autorės kamienan įdedamas jos pačios senelis Juozas Šutas su Marija Gladutyte. Likusių brolio ir sesers (Petro ir Onos) šakos eina į šonus nuo kamieno, įgydamos galimybę tapti ir atskirais medžiais.

Toliau kamieniniu ūgliu pasirenkama viena iš 5 šios šeimos vaikų – Veronika Šutaitė, 1912 m. ištekėjusi už Čiomaja Padinos kaimo lietuvių Kazimiero Baukio. Valerija yra jų dukra.

Kaip matome, šios šeimos istorija pradėta 1841 metais dar Lietuvoje ir per tremtį sugrįžusi į Lietuvą. Lietuvoje yra jos šaknys ir viršūnė.

Greta šio medžio Valerija Baukytė Klimavičienė turi panašaus amžiaus ir Baukių giminės medį. Atsižvelgdami į tai, kad viena močiutė – Gladutyte, kita – Drusytė, prosenelė – Brogaitė, vien jau iš akivaizdžių duomenų galime pradėti ugdyti bent trijų giminių medžius. Kuo ne giria? Keturių šeimų seneliai – keturi medžiai. Aštuonių – proseneliai. Šešiolikos – proproseneliai ir t.t. Bet tai jau vėl – atkakliausiųjų paieškoms.

Savo šeimos istorijai užrašyti galima būtų rekomenduoti šeimos istorijos tyrimo užrašus, kuriuose rašomi įvairūs duomenys apie šeimos narius, net tokie gyvenimo faktai, kurie nepažįstamiems šio asmens atrodytų visai neįdomūs ir nereikšmingi. Kaip tvarkyti šeimos istorijos užrašus ir ką juose reiktų rašyti? Šeimos istorijos užrašus pravartu suskirstyti į dalis pagal gimines ir tose dalyse aprašyti kiekvieną žinomą tos giminės atstavą. Šeimos istoriją aprašyti galima ir pagal genealoginėje schemoje naudojamus asmenų eilės numerius. Šeimos istorijos duomenims rinkti galima rekomenduoti šias anketas:

Siūlomos anketos

Apie save

Vardas, pavardė, krikšto vardas _____

Kodėl buvau tuo vardu pavadintas? _____

Gimimo vieta ir data _____

Gyvenamoji vieta _____

Tėvų vardai ir pavardės _____

Mano akių, plaukų spalva _____

Pomėgiai, užsiėmimai, hobiai _____

Mamos akių, plaukų spalva _____

Tėtės akių, plaukų spalva _____

Tikyba

Mano tikyba _____

Aš priklausu (bažnyčia, parapija) _____

Aš buvau pakrikštytas _____

Krikšto tėvai buvo _____

Krikšto apeigas atliko (data) _____

Šv. Komuniją priėmiau _____ bažnyčioje, _____

parapijoje _____

Sutvirtinimo sakramentą priėmiau (data, bažnyčia, parapija) _____

Sutvirtinimo sakramentą suteikė _____

Sutvirtinimo sakramento tėvai _____

Mano mokyklos

Parašyk apie savo mokytojus, auklėtojus, mėgstamus dalykus, draugus, klubus, būrelius, pasiekimus, dalyvavimą konkursuose ir kt.

Lopšelis _____

Darželis _____

Pradinė mokykla _____

Vidurinė mokykla/gimnazija _____

Kolegija, universitetas (arba kitokia mokykla) _____

Mano tėvelis

Vardas, pavardė _____

Gimimo vieta ir data _____

Tėvelio tėvo vardas ir pavardė _____

Tėvelio motinos vardas, pavardė ir mergautinė pavardė _____

Kas ir kodėl parinko vardą tėveliui? _____

Santuokos data ir vieta _____

Tėvelio profesija ir darbo vieta, pareigos _____

Ūgis, akių, plaukų spalva _____

Pomėgiai, užsiėmimai, rezultatai _____

Įdomi informacija apie tėvelį _____

Mano mamytė

Vardas, pavardė ir mergautinė pavardė _____

Gimimo data ir vieta _____
Mamytės tėvo vardas ir pavardė _____
Mamytės motinos vardas, pavardė ir mergautinė pavardė _____

Kas ir kodėl parinko vardą mamytei? _____

Santuokos data ir vieta _____
Mamytės profesija, darbo vieta, pareigos _____
Ūgis, akių, plaukų spalva _____
Pomėgiai, užsiėmimai, rezultatai _____
Įdomi informacija apie mamytę _____

Mano broliai ir seserys

Vardas ir pavardė _____
Gimimo data ir vieta _____
Kas ir kodėl parinko vardą? _____
Vardas ir pavardė (žmonos, vyro) _____
Santuokos vieta ir data _____
Brolio, sesers profesija, darbo vieta, pareigos _____
Ūgis, akių, plaukų spalva _____
Pomėgiai, užsiėmimai, rezultatai _____
Įdomi informacija apie brolių, seserį _____

Parašai

Paprašyk visų savo giminių pasirašyti ant šito lapo, parašas yra vienas iš būdų pažinti žmogų.

Mamytė Tėvelis _____
Seserys _____
Broliai _____
Senelis (tėvo) _____ Senelis (mamos) _____
Senelė (tėvo) _____ Senelė (mamos) _____
Proseneliai _____
Dėdės ir dėdienės _____
Tetos ir tetėnai _____
Pusbroliai ir pusseserės _____

Mano senelis (tėvelio / mamytės tėvas)

Vardas, pavardė _____
Gimimo data, vieta _____

Gyvenamoji vieta _____
Senelio tėvo vardas _____
Senelio mamos vardas, pavardė ir mergautinė pavardė _____

Santuokos data ir vieta _____
Mirties data, vieta ir kur palaidotas _____
Ūgis, akių, plaukų spalva _____
Pomėgiai, užsiėmimai, rezultatai _____
Įdomūs įvykiai _____

Mano senelė (tėvelio / mamytės motina)

Vardas ir mergautinė pavardė _____
Gimimo data, vieta _____
Gyvenamoji vieta _____
Senelės tėvo vardas _____
Senelės mamos vardas ir mergautinė pavardė _____

Santuokos data ir vieta _____
Mirties data, vieta ir kur palaidota _____
Ūgis, akių, plaukų spalva _____
Pomėgiai, užsiėmimai, rezultatai _____
Įdomūs įvykiai _____

Mano proseneliai (tėvelio / mamytės tėvų tėvai)

Prosenelio vardas pavardė _____
Gimimo data, vieta _____
Gyvenamoji vieta _____
Prosenelio/ės tėvo vardas _____
Prosenelio/ės mamos vardas ir mergautinė pavardė _____

Santuokos data ir vieta _____
Mirties data, vieta ir kur palaidoti _____
Įdomūs įvykiai _____

Platesnė giminė (dėdės, dėdienės, tetos, tetėnai, pusbroliai, pusseserės, brolių, seserų vaikai)

1. Vardas, pavardė _____
Giminystė _____
Gimimo data ir vietovė _____

Adresas _____

2. Vardas, pavardė _____

Giminystė _____

Gimimo data ir vietovė _____

Adresas _____

PIRMOJI PASTABA: KOKIO AŠ MEDŽIO NORĖČIAU?

Žinoma, su šaknimis. Šaknyse yra visa jo tvirtybė, gyvybės syvai. Šaknys – tai mūsų geneatinio, garbės ir kitokio paveldo pažinimas. Auginkime medžius su šaknimis, kad niekas niekad nepasakytų apie mus, kaip Antuano de Sent-Egziuperi Mažojo Princo dykumoje rasta visai menkutė gėlėlė:

„– Žmonės? Rodos, jų yra kokie šeši ar septyni. Mačiau juos prieš keletą metų. Bet nežinia, kur juos būtų galima rasti. Juos blaško vėjas. Jie neturi šaknų, todėl jiems baisiai negerai“.

PASKUTINIOJI PASTABA: KOKIO MEDŽIO AŠ NORĖČIAU?

Giminės (šeimos, genealoginį) medį paprastai įsivaizduojame pieštu medžio paveikslu, t.y. piešiniu, kurį galima įrėminti, pakabinti ant sienos, įdėti į albumą, išspausdinti knygoje ar žurnale. Kaip jau minėjome, jo raiška gali įgauti ir kitus pavidalus.

Tačiau žmonių namuose pasitaiko ir kitokių, sukurtų gražių sukaktuvių progoms. Tai gali būti nagingo meistro išdrožinėtas tikras medis. Tai gali būti kalvio nukaltas skambantis varpelių medis, kamieniniam senelių varpui atsiliepia vis mažėjantys vaikų ir vaikaičių varpeliai – Auksinio vestuvių jubiliejaus proga. Tai gali būti daugiašakė žvakidė, kuomet apsilankantys vaikai užžiebia kiekvienas savo žvakelę ir iš jų nuodėgio matyti, kas dažniau ir ilgiau vieši tėviškės pastogėje. Tai gali būti viskas, ką tik jūsų vaizduotė nupieš, prisimenant savo šeimą ir giminę.

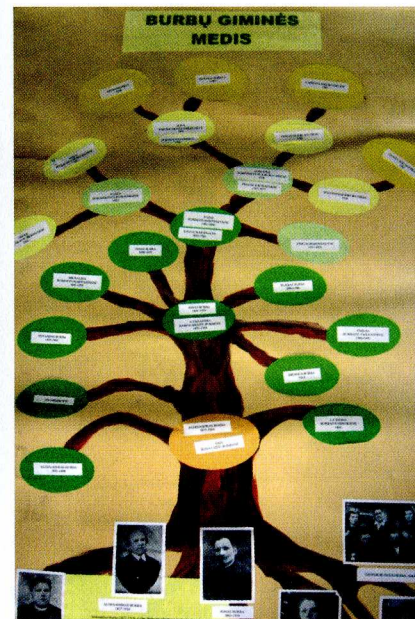
MOKINIŲ KŪRYBA

Mokinių kūrybos genealoginiai medžiai žavi savo paprastumu ir nuoširdumu, originalumu. Nugalėtojų darbai pasižymi giminės medžio sudarymo metodikos žiniomis, faktologinės ir iliustracinės medžiagos gausa, autentiškumu, nuoseklumu, išsamia metrika.

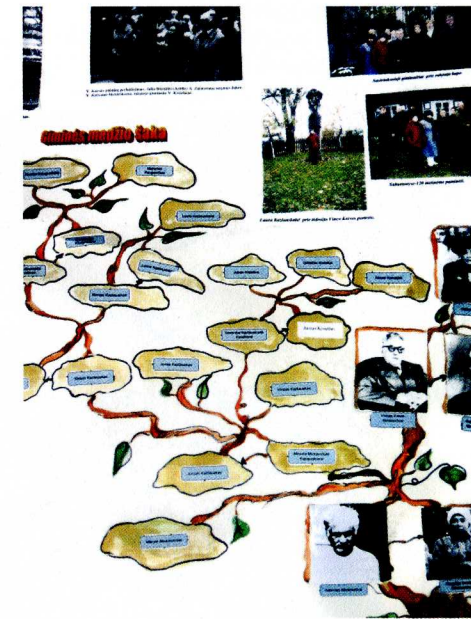
Pastaraisiais metais Lietuvos jaunimo turizmo centre vykusių genealoginio medžio konkursų „Šakotas giminės medis“ respublikinių parodų nugalėtojų giminės medžio įvaizdžiai:

Milda Noreikaitė. Šiaulių Juliaus Janonio gimnazija. Mokytoja Rita Margevičienė

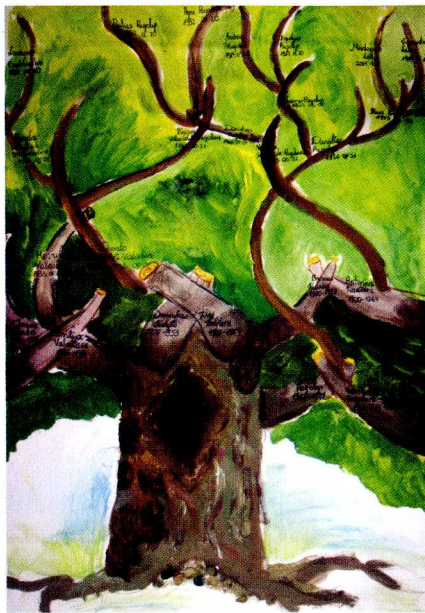
Donatas ir Liudas Norkai.
Šiaulių Šventupio vidurinė mokykla.
Mokytoja Elena Bičkauskienė

Laura Kazlauskaitė.
Alytaus Panemunės vidurinė mokykla.
Mokytoja Ina Dumbliauskienė

Ieva Nalivaikaitė.
Ignalinos Česlovo Kudabos pagrindinė mokykla.
Mokytoja Zita Cijūnėlienė

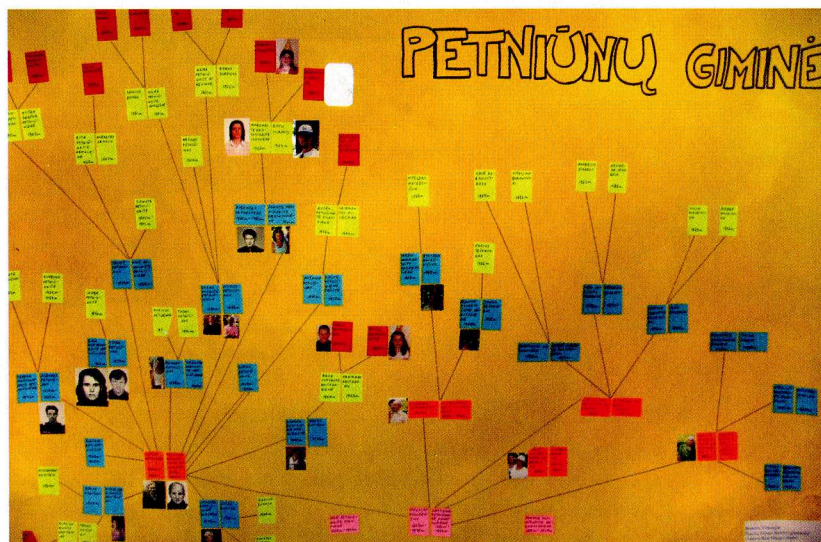
Agnė Pagalytė.
Utenos Krašunos pagrindinė mokykla.
Mokytoja Dalia Dindienė

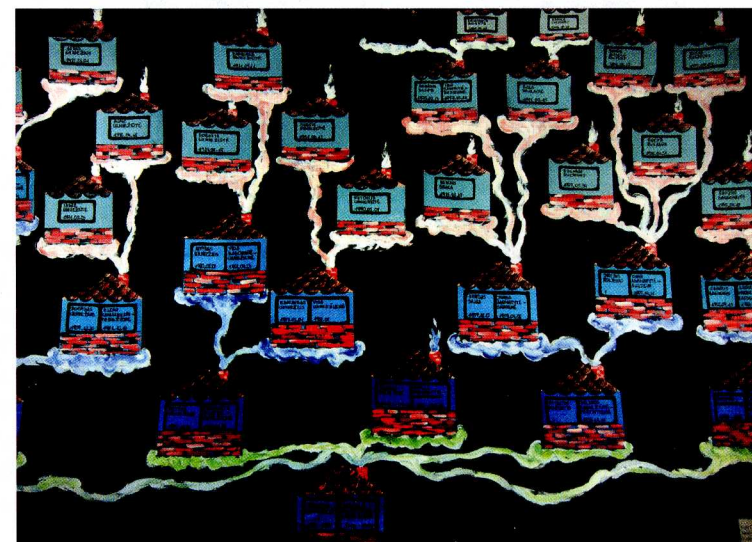
Vidmantė Stankevičiūtė.
Pakruojo rajono Linkuvos gimnazija.
Mokytoja Virginija Ogintienė

Marija Stankutė.
Kauno rajono Lapių pagrindinė mokykla.
Mokytoja Vanda Bartkevičienė

Beatričė Vilkonytė. Šiaulių Juliaus Janonio gimnazija. Mokytoja Rita Margevičienė

Indrė Urniežiūtė. Šiaulių Juliaus Janonio gimnazija. Mokytoja Rita Margevičienė

Lauryna Budginaitė. Šilalės rajono Laukuvos Norberto Vėliaus gimnazija.
Mokytoja Lina Petkuvienė

Etnologė Gražina Kadžytė aptaria mokinių darbus

Galima paminėti, kad konkurse „Šakotas giminės medis“ kiekvienais metais dalyvauja gausus būrys mokinių iš įvairių bendrojo lavinimo ir neformalaus švietimo mokyklų. Didelį dėmesį konkursui, kurdami savo giminės medį, skiria Šiaulių Juliaus Janonio gimnazijos mokiniai (vadovė Rita Margevičienė), Vilniaus „Ryto“ vidurinės mokyklos mokiniai (vadovė Vilma Riabovienė), Pasvalio Petro Vileišio gimnazijos mokiniai (vadovė Janina Miežianskienė), Elektrėnų savivaldybės Kietaviškių pagrindinės mokyklos mokiniai (vadovė Danutė Gudelienė), Klaipėdos „Ažuolyno“ gimnazijos mokiniai (vadovė Nijolė Bartašiūnienė), Ignalinos Česlovo Kudabos pagrindinės mokyklos mokiniai (vadovė Zita Cijūnėlienė), Pakruojo rajono Rozalimo vidurinės mokyklos mokiniai (vadovė Ksinija Kalvelienė) ir kt.

TURINYS

Įvadas	1
Medis ir žmogus	1
Genties (giminės) pažinimo mokslas	2
Genealoginiame medyje mūsų gyvenimas	3
Aprašas. Medžiagos paieškos	4
Lentelės (kartoteka)	7
Piešiu savo giminės medį	9
Pirmoji pastaba: Kokio aš medžio norėčiau?	14
Paskutinioji pastaba: Kokio medžio aš norėčiau?	14
Mokinių kūryba	14

NAUDOTA LITERATŪRA

1. Gražina Kadžytė „Nebūsiu „Žmogus iš niekur“. - Vilnius, 2001.
2. Ana Pilipavičienė „Metodiniai patarimai ruošiant kraštotyrinį darbą „Šakotas giminės medis“. – Švenčionys, 2005.
3. „Šiaulių kraštas“, 2002 m. balandžio mėn. 13 d.
(straipsnio autorė Angelė Mockutė).

Metodinių leidinių parengė Lietuvos jaunimo turizmo centro
vyr. metodininkė Jūratė Radzevičiūtė, konsultavo etnologė Gražina Kadžytė.
Leidinyje pateiktos mokinių darbų nuotraukos (Rasa Rutkauskienė).

Lietuvos jaunimo turizmo centras
Filaretų g. 17, LT01207 Vilnius
tel.: 8 5 2154585
faksas: 8 5 2120149
info@ljtc.lt
www.ljtc.lt

Spausdino UAB „Daigai“
info@daigai.lt
www.daigai.lt

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJA
LIETUVOS JAUNIMO TURIZMO CENTRAS

ŠAKOTAS GIMINĖS MEDIS

2008
Vilnius